

Stenberg -seminaari Turussa

Laura Hollsten

Marraskuussa 1779 Pehr Stenberg (1758–1824) saapui Turkuun kaksi kuukautta kestäneen matkan jälkeen mukanaan suosituskirje Turun akatemian historian ja käytännöllisen filosofian professori Johan Bilmarkille. Pehr Stenberg syntyi Stöcken kylässä Uumajan lähellä vuonna 1758. Köyhästä kodista lähtöisin oleva Stenberg oli joutunut käymään kerjuulla kotiseudullaan päästäkseen opiskelemaan. Opiskelun teki mahdolliseksi lukuisten sukulaisten ja hyväntekijöiden tuki. Turku valikoitui opiskelupaikaksi, koska kaupungissa oli sukulaisia ja koska elinkustannukset olivat huomattavasti Upsalaa pienemmät. Lisäksi ruotsalaiselle opiskelijalle oli tarjolla kotiopettajanpaikkoja, joiden avulla köyhä opiskelija saattoi ansaita lisätienestettä.

Stenberg kertoo matkastaan ja opinnoistaan laajassa omaelämäkerrassaan. *Pehr Stenbergs leverbesbeskrivning: av honom själv författad på dess lediga stunder* perustuu päiväkirjamerkintöihin, jotka käsittävät lähes 5000 käsinkirjoitettua sivua. Ryhmä uumajalaisia tutkijoita projektijohtaja Fredrik Elghin johdolla, yhteistyössä Uumajan yliopiston tutkimusarkiston (Forskningsarkivet vid Umeå universitet) kanssa on julkaissut neliosaisen omaelämäkerran, joka kattaa vuodet 1758–1807.¹ Fredrik Elgh, Göran Stenberg ja Ola Wennstedt saivat vuonna 2017 Ruotsin akatemian myöntämän Axel Hirsch -palkinnon, joka myönnetään merkittävälle historiateokselle tai elämäkerralle. Ryhmä ruotsalaisia tutkijoita vieraili Turussa vuoden 2017 huhtikuussa, kun Åbo Akademi ja Historiska samfundet i Åbo järjestivät seminaarin, jossa joukko eri alojen tutkijoita valotti Stenbergin elämänvaiheita eri näkökulmista.

Seminaarin puheenjohtajana toimi professori emeritus Gustav Björkstrand, joka avauspuheenvuorossaan kuvaili aikakauden yleispiirteitä. Professori Fredrik Elgh Uumajan yliopistosta esitteli Stenbergin omaelämäkertaa ja julkaisuhankkeen taustoja. Elghin mukaan Stenbergin elämäntyö tarjoaa runsaan lähdeaineston ainakin historian, etnologian, kielitieteen, kirjallisuustieteen, kirkkohistorian ja sukupuolen tutkijoille.

Kielitieteilijä, yliopistolehtori Kristina Persson Uumajan yliopistosta kertoi, miten kirjeet, päiväkirjat ja muistiinpanot ”kantavat” Stenbergin elämän muistoja ja miten tekstit puolestaan herättävät uusia muistoja. Persson antoi myös esimerkkejä siitä, miten Stenberg käytti dialogia ja miten hänen tyylinsä kehittyi neljän vuosikymmenen aikana. Historiantutkija Rosemari Fiebranz Upsalan yliopistosta valotti sitä, miten Stenberg kehittyi sanallisen kulttuurin käyttäjästä kirjallisen kulttuurin taitajaksi.

Laura Hollsten Åbo Akademiasta kertoi esityksessään Stenbergin opiskeluaikasta Turussa. Stenberg sai monipuolisen koulutuksen. Kun hän suoritti tutkintonsa vuonna 1789,

¹ Fredrik Elgh, Göran Stenberg & Ola Wennstedt (red.) *Pehr Stenbergs leverbesbeskrivning: av honom själv författad på dess lediga stunder, 1758–1807*, I–IV. Forskningsarkivet vid Umeå universitet 2016.

kuulustelijoina toimivat professorit Gadd (mineralogia), Porthan (retoriikka), Schalberg (metafysiikka), Planman (fysiikka), Bilmark (historia), Helenius (luonnonhistoria) ja Creander (ekonomia). Stenberg oli jo aikaisemmin suorittanut pienemmän teologian tutkinnon, johon kuuluivat heprea, kreikka, latina ja Raamatun historia sekä maallinen historia. Papiksi hänet vihittiin Turussa 1786. Professori Ingvar Dahlbacka Åbo Akademiasta kertoi Stenbergin pappisopinnoista, ensimmäisistä kokemuksista saarnaajana ja työstä pappina sekä Turun seudulla että myöhemmin Uumajassa, jossa hän asui loppuelämänsä.

Stenberg teki ”luokkaretken” valmistuessaan papiksi. Julkaisujohtaja Jennica Thylin-Klaus (Svenska litteratursällskapet i Finland) osoitti, miten Stenbergin omaelämäkerta tarjoaa mahdollisuuden tutkia 1700-luvulla eläneen henkilön ”ulkoista ja sisäistä” matkaa. Nuoruuden päiväkirjamerkintöjä leimaa sosiaalinen epävarmuus mutta niistä välittyy myös kunnianhimoinen suhtautuminen opintoihin ja työtehtäviin. Päiväkirjassaan Stenberg pohtii kohtaamisia ja sosiaalisia tilanteita ja murehti jälkikäteen sitä, oliko osannut toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Pohdintoja aiheuttavat myös monet ihastukset ja suhteet naisiin. Sukupuolihistorian tutkija Anders Ahlbäck Åbo Akademiasta esitti näkökulmia siihen, minkälaisissa sosiaalisissa ja sukupuolittuneissa ympäristöissä nuori mies joutui suunnistamaan ajan seurapiireissä.

Stenbergin omaelämäkerta on ainutlaatuinen aikalaiskuvaus, joka tuo tietoa siitä, miten Turun akatemiassa opiskeltiin ja miten Turun kaupungissa elettiin 1700-luvun lopulla. Se kuvaa myös yhden miehen henkilökohtaista kehityskaarta ja sosiaalista nousua. Kiinnostavana yksityiskohtana voidaan mainita, että H. G. Porthan on todennäköisesti, kaunokirjallisten esikuvien ohella, myötävaikuttanut nuoren miehen avomielisen omaelämäkerran syntyyn. Stenberg osallistui Porthanin psykologian luennoille. Hän oli kiinnostunut sieluopista, jonka yksi menetelmä oli avomielinen omien ajatusten ja kokemusten tilitys. Stenbergin elämäkerta on antoisa lukukokemus kaikille, jotka ovat kiinnostuneita Turun akatemian historiasta, 1700-luvun opiskelijaelämästä ja kulttuurihistoriasta sekä elämäkertoista.

Laura Hollsten

FT. Yleinen historia. Åbo Akademi

[laura.hollsten \(apud\) abo.fi](mailto:laura.hollsten@abo.fi)